

Draai jij aan de knoppen?

Overweging 3 januari 2016 – Henk Kemper

Lector: Thea van Deijl

*“... Zou het, bij het begin van dit nieuwe jaar,
geen mooie gedachte zijn om ons voor te nemen
dat we er alles aan doen om ervoor te zorgen
dat Amsterdam een plaats zal zijn van vrede en gerechtigheid.
Dat vereist het maken van keuzes.
Wie echt aan de knoppen wil zitten,
zorgt ervoor dat een ander niet naar de knoppen gaat ...”*

Openingsgebed

Aan God die al wat is, geschapen heeft en leidt,
aan Hem die door ons genoemd mag worden: Vader,
dragen wij in eerbied dit samenzijn op.

Wij delen brood, wij delen wijn,
en wij ontmoeten elkaar in de Naam van de Vader,
de Zoon en de heilige Geest. Amen.

Lied: Welkom

Anneke Meiners / Mariëtte Harinck

Welkom en inleiding

Goedemorgen, hartelijk welkom in deze viering van schrift en tafel. Bekende, vertrouwde gezichten zien we én we zien gezichten van mensen die ik voor het eerst mag begroeten: voel je allemaal, stuk voor stuk welkom, dit uur. Of je hier vaak komt, af en toe of voor de eerste keer: we hopen dat we je een uur van bezinning en rust kunnen bieden. Laat de muziek en de woorden je overspoelen en misschien wel aanraken. Wees in elk geval hartelijk welkom.

Het is 3 januari van het jaar 2016. Kerstmis ligt ruimschoots achter ons en we kunnen de periode van feestelijkheden wel als definitief voorbij beschouwen. Kerstmis is voorbij, de champagne en het vuurwerk hebben geknald, de oliebollen zijn op. Allemaal nog iets als een goed voornemen kunnen bedenken? En... is het er nog of is het al weggezakt.

Het nieuwe jaar ligt als een onbeschreven wit vel voor ons.

Ik betrap me er misschien wel elk jaar op dat ik op de drempel van het oude naar het nieuwe jaar heel even denk: “Wat zal het nieuwe jaar brengen. Wat zal het in petto hebben.” Die gedachte draagt een beetje in zich dat de gebeurtenissen ons allemaal zullen overkomen. Bijna alsof we door onzichtbare draden, of in deze tijd draadloos, aangestuurd worden. Alles overkomt ons dan als positieve of negatieve verrassing.

Zo wil ik er vandaag niet naar kijken. Mijn vraag is of we ons steeds laten verrassen dan wel onszelf laten overvallen, óf dat we zelfsturend vermogen hebben. Leiden we ons leven -voor de goede orde: leiden met -ei.- Of lijden we ons leven (met een lange ij). Ondergaan we dingen, volgen wij óf staan we open voor kansen, voor vernieuwing, voor ‘anders dan anders.’ Einstein zei, vrij vertaald al: Als je doet wat je deed, krijg je wat je kreeg. (“Insanity is doing the same thing over and over again and expecting a different result.”)

Wat is jouw stijl van in het leven staan. Kun je er zijn voor jezelf en ook, of juist daardoor, voor een ander? Ben je in staat je leven zo te finetunen, af te stellen, dat je zelf wat je noemt aan de knoppen draait. Er ligt een nieuw jaar klaar om in te schilderen. Wat mij betreft hanteert ieder van ons zelf het penseel. Niet vanuit individualisme en eigenbelang, maar met oog voor de wereld, de mensen, je naaste.

Daarover straks meer in de overweging. Laten we nu eerst een moment van rust zoeken. Opdat we rust vinden om onszelf te inspireren en te verbinden met de Eeuwige.

Lied: Dit ene weten wij

H.Roland Holst / Tom Löwenthal

Lezing: Jesaja 60, 1 – 6

Het nieuwe Jeruzalem

Sta op en schitter, je licht is gekomen, over jou schijnt de luister van de HEER. Duisternis bedekt de aarde en donkerte de naties, maar over jou schijnt de HEER, zijn luister is boven jou zichtbaar. Volken laten zich leiden door jouw licht, koningen door de glans van je schijnsel. Open je ogen, kijk om je heen: ze stromen in drommen naar je toe; je zonen komen van ver, je dochters worden op de heup gedragen. Je zult stralen van vreugde als je het ziet, je hart zal van blijdschap overslaan. De schatten van de zee zullen je toevallen, de rijkdom van vreemde volken valt je in de schoot. Een vloed van kamelen zal je land overspoelen, jonge kamelen uit Midjan en Efa. Uit Seba komen ze in groten getale, beladen met wierook en goud. Zij verkondigen de roemrijke daden van de HEER.

Psalm 72, 11 - 14

Laten alle koningen zich neerwerpen voor hem, alle volken hem dienstbaar zijn. Hij zal bevrijden wie arm is en om hulp roept, wie zwak is en geen helper heeft. Hij ontfermt zich over weerlozen en armen, wie arm is, redt hij het leven. Hij verlost hen van onderdrukking en geweld, hun bloed is kostbaar in zijn ogen.

Lied: De wildernis zal bloeien; op.25, nr 10

M.Nijhoff / T.Löwenthal

Lezing: Matteüs 2, 1 – 15

De vlucht voor Herodes en Archelaüs

Toen Jezus geboren was in Betlehem in Judea, tijdens de regering van Herodes, kwamen er magiërs uit het Oosten in Jeruzalem aan. Ze vroegen: ‘Waar is de pasgeboren koning van de Joden? Wij hebben namelijk zijn ster zien opgaan en zijn gekomen om hem eer te bewijzen.’ Koning Herodes schrok hevig toen hij dit hoorde, en heel Jeruzalem met hem. Hij riep alle hogepriesters en schriftgeleerden van het volk samen om aan hen te vragen waar de messias geboren zou worden. ‘In Betlehem in Judea,’ zeiden ze tegen hem, ‘want zo staat het geschreven bij de profeet: “En jij, Betlehem in het land van Juda, bent zeker niet de minste onder de leiders van Juda, want uit jou komt een leider voort die mijn volk Israël zal hoeden.”

Daarop riep Herodes in het geheim de magiërs bij zich; hij wilde precies van hen weten wanneer de ster zichtbaar geworden was, en stuurde hen vervolgens naar Betlehem met de woorden: ‘Stel een nauwkeurig onderzoek in naar het kind. Stuur mij bericht zodra u het gevonden hebt, zodat ook ik erheen kan gaan om het eer te bewijzen.’ Nadat ze geluisterd hadden naar wat de koning hun opdroeg, gingen ze op weg, en nu ging de ster die ze hadden zien opgaan voor hen uit, totdat hij stil bleef staan boven de plaats waar het kind was. Toen ze dat zagen, werden ze vervuld van diepe vreugde. Ze gingen het huis binnen en vonden het kind met Maria, zijn moeder. Ze wierpen zich neer om het eer te bewijzen. Daarna openden ze hun kistjes met kostbaarheden en boden het kind geschenken aan: goud en wierook en mirre. Nadat ze in een droom waren gewaarschuwd om niet naar Herodes terug te gaan, reisden ze via een andere route terug naar hun land. Kort nadat zij op die manier de wijk genomen hadden, verscheen er aan Jozef in een droom een engel van de Heer. Hij zei: ‘Sta op en vlucht met het kind en zijn moeder naar Egypte. Blijf daar tot ik je weer roep, want Herodes is naar het kind op zoek en wil het ombrengen.’ Jozef stond op en week nog diezelfde nacht met het kind en zijn moeder uit naar Egypte. Daar bleef hij tot de dood van Herodes, en zo ging in vervulling wat bij monde van de profeet door de Heer is gezegd: ‘Uit Egypte heb ik mijn zoon geroepen.’

Overweging

We vieren vandaag het feest van Driekoningen. Traditioneel wordt dat Solemnitas Epiphaniae Domini genoemd, je snapt het al: ‘de Openbaring van de Heer.’ Jaarlijks, op 6 januari, herdenkt men de komst van wijzen uit het oosten die een opgaande ster zagen en die daarop de koning der joden gingen zoeken. In veel zuidelijke landen is Driekoningen nog een vrije dag en in bijvoorbeeld de Russisch-Orthodoxe Kerk is Driekoningen een belangrijkere dag dan Kerstmis. Na de geboorte volgde immers de openbaring aan de wereld.

Driekoningen

Vroeger liepen kinderen verkleed als koningen door de stad, gewapend met lampionnen. Twee witte en één zwarte koning. Zal wel niet meer mogen, denk ik.

Een bekend, tranentrekkend liedje ging als volgt:

“Drie Koningen drie koningen, geef mij een nieuwe hoed.

Mijn ouwe is versleten, mijn moeder mag ’t niet weten.

Mijn vader heeft geen geld; is dat niet slecht gesteld.”

Voor het zingen kregen de kinderen, net als met Sint Maarten, snoep en geld. Lampionnen zijn een overblijfsel van oude heidense gewoonten, toen met fakkels boze geesten werden verjaagd. Snoepgoed heeft te maken met heidense offermalen.

Maar wij kennen Driekoningen toch vooral van de kraamvisite van de drie wijze mannen uit het oosten.

De wijk naar Egypte

Vandaag lezen we, in navolging van de kerstnacht, het verhaal van de komst van de magiërs bij de kribbe van Jezus. We lezen met name het vervolg: hoe geschenken worden aangeboden en hoe de jonge familie de wijk neemt naar Egypte. Dit omdat Herodes op zoek was naar het kind en het wilde ombrengen. Het aloude verhaal van een Koning die bang is zijn macht te verliezen. Die zijn macht en controle over mensen denkt kwijt te raken. Die mensen klein wil houden en beknotten. Is er veel veranderd in de wereld denk je dan. Nog altijd lijkt het er in de wereld van de machtigen, rijken en dictators om te gaan controle te behouden en geen macht af te staan aan anderen. Werp een blik in de krant, kijk naar het nieuws en je hoort varianten op het verhaal van Herodes.

Het doet mensen vluchten voor de situatie, toen en nog altijd. Miljoenen momenteel, met hetzelfde vluchtmotief. Jezus was in feite ook vluchteling gedurende de tijd dat hij in zijn land niet veilig kon zijn. Er is niet veel veranderd.

Gelukkig hebben we naast dit verhaal van onderdrukking en ellende ook woorden van Jesaja gelezen. Hij beschrijft het nieuwe Jeruzalem. Dat staat voor Hoop, Licht, de Rechtvaardigheid van de Eeuwige, Luister en Glans. Het is een oord waar het goed toeven is. Waar iedereen welkom is en veilig. Jeruzalem als metafoor voor God Zelf. Mensen stromen in drommen naar die plaats toe; ze komen van ver, hebben grootse verwachtingen aan deze plaats van recht en vrede. En ze brengen hun eigen schatten mee: de rijkdom van vreemde volken vallen in je schoot. Het is een loflied op de plaats waar God zou zetelen. De plaats die God is. De plaats waar recht wordt gedaan en waar iedereen welkom is. Een visioen van Jesaja. Een visioen dat helaas nog geen waarheid is geworden. Want zeg nu zelf: Jeruzalem is geen bron van rust en liefde.

Amsterdam, Jeruzalem

Het is niet zo moeilijk om, als het gaat om de woorden van Jesaja over Jeruzalem, een parallel te trekken met de grote stroom van mensen die nu op de vlucht zijn, op zoek naar een betere plaats om te wonen. Amsterdam werd vroeger weleens het Jeruzalem van het Noorden genoemd. In de Amstelkerk hiertegenover staan allerhande spreuken in de glazen deuren geëtst. Eén daarvan luidt:

*Die te Amsterdam vaak zei: "Jeruzalem"
en naar Jeruzalem gedreven kwam,
hij zegt met een mijmerende stem:
"Amsterdam. Amsterdam".*

Het is een citaat van Jacob Israël de Haan, Nederlands letterkundige, die leefde van 1881-1924.

We mogen zeggen dat Amsterdam vele nationaliteiten herbergt. Vind je dat een rijkdom of vind je dat armoe. Zijn we bereid te delen van onze rijkdom, of houden we alles voor ons zelf. Heb je het gevoel dat jouw rijkdom wordt afgenomen, ingepikt en opgegeten? Of ervaar je rijkdom in het aanvaarden, het opvangen, het helpen van hen die jou nodig hebben. In de discussie over de vluchtelingenproblematiek zit veel angst en worden veel factfree opmerkingen gemaakt. Stellingen die botweg de wereld ingeslingerd worden maar die niet onderbouwd zijn met controleerbare feiten.

Men zou onze banen afnemen, onze vrouwen en kinderen belagen. Men zou onze huizen kunnen innemen en de boel komen uitvreten. Maar is dat zo? Kennen we de feiten? Of heeft angst grotere woorden en krijgt angst meer aandacht dan goed is.

Onze invloed op dit fenomeen is wellicht niet zo groot, maar als we het dan hebben over het maken van keuzes, het afstellen van de knoppen op de juiste positie, dan zijn we het komend jaar best in staat om een tegenwicht te vormen aan de factfree beweringen door het geven van weerwoord op ongenuanceerde stellingen.

Handen en voeten geven

Ik heb al wel vaker gezegd dat wij, wat mij betreft, handen en voeten moeten geven aan het waarmaken van een wereld zoals God die bedoelt. Mogen de woorden van vandaag een oproep zijn om te doen wat in psalm 72 staat:

Dat we dus hén zullen bevrijden, die arm zijn en om hulp roepen; dat we hén helpen die zwak zijn en geen helper hebben. Laten we ons ontfermen over weerlozen en armen. Dat wij hen verlossen van onderdrukking en geweld.

De psalmist stelde de psalm op vanuit het perspectief van lang geleden: een strenge God die straft tot in het 1000ste geslacht. Wij zijn intussen van mening dat wij Gods gereedschap zijn. Verlengstuk van onze inspiratiebron. Daarmee komt de focus heel anders te liggen. Niet afwachten tot je iets overkomt, je aangedaan door God, maar zelf in de actiestand gaan staan. Niet ondergaan maar actief zijn. Als je zo'n gedachte collectief zou kunnen delen, dan gaat het écht werken. Dan is dat misschien een tegenkracht tegen alle negativiteit die ons omringt. Dan wordt goed nieuws opeens tóch nieuws.

Er ligt een nieuw jaar vóór ons. Hoe zullen we daar mee omgaan. Hoe stellen we onze eigen knoppen af. Grijpen we de kans aan om er te zijn voor wie ons nodig heeft? Zijn we 'in the lead' of wachten we af tot een ander het werk doet.

Daarin maak je je eigen afweging en keuzes. Je kiest je eigen optimale afstelling, hopelijk met oog voor de noden van anderen in de breedste zin van het woord: de buurvrouw waarvoor je even een boodschap doet; het vriendelijke woord; het schouderklopje; oprechte aandacht. En ja... ook je opvatting over die immens grote problemen.

*Die te Amsterdam vaak zei: "Jeruzalem"
en naar Jeruzalem gedreven kwam,
hij zegt met een mijmerende stem:
"Amsterdam. Amsterdam".*

Zou het, bij het begin van dit nieuwe jaar, geen mooie gedachte zijn om ons voor te nemen dat we er alles aan doen om ervoor te zorgen dat Amsterdam een plaats zal zijn van vrede en gerechtigheid. Dat vereist het maken van keuzes.

Wie echt aan de knoppen wil zitten, zorgt ervoor dat een ander niet naar de knoppen gaat. Moge dat zo zijn.

Ik wens ons een gezegend nieuw jaar.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Ik geloof in de Eeuwige, die in ons woont,
die de herinnering aan het Verbond met ons levend houdt,
die ons elke dag tekenen geeft
van Zijn aanwezigheid in ons mensen.

Ik geloof in de kracht van Gods Geest
die vorm geeft aan onze toekomst,
die niet blijft staan bij het verleden,

die ons rust geeft na spanning,
die ons het goede leert kennen in kwade tijden,
die ons inspireert als wij leeg en afgemat zijn.

Ik geloof door Jezus Messias in de menswording van het goddelijke,
in de mogelijkheid van tegenspraak,
in de genezing van lichamelijke en geestelijke kwetsuren,
in de omkering van onze werkelijkheid.

Ik geloof in de gemeenschap van mensen,
die bezielde door geloof,
struikelend op zoek zijn naar het beste in zichzelf,
in elkaar en in de wereld.

Mensen die in de wereld in verbinding willen staan
met hun medemens, dichtbij en veraf.

Ik geloof!

Amen.

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Lied: Hore mijn oor

Juut Meijer / Tom Löwenthal

Tafelgebed

V: Barmhartige God,
Wij bereiden ons voor op breken en delen.
Met elkaar, hier in onze gemeenschap en daarbuiten.
Wij weten allemaal onze moeiten daarmee.
De omstandigheden zijn vaak niet ideaal.
Wij weten soms niet hoe ze te veranderen.
Soms willen we ook helemaal niet anders.

A: En toch gaan wij het elke dag weer aan:
het leven delen met onze naasten, met vrienden
met onbekenden, met mensen zoals wijzelf.
Mens zoals ook Jezus mens is geworden.

V: Jezus, mens van vlees en bloed,
met alles wat menselijk is in zich,
met hart voor mensen,
die met verstand het volk leerde over leven,
die zijn gevoel niet onder stoelen of banken stak,
die in woede ontstak als hij onrecht herkende.

A: Jezus die de werkelijkheid op zijn kop zet
voor wie hem omringen.
Hij deelt zijn leven, zijn geloof, zijn inspiratie
ook met ons.
En hij geeft ons een teken ter gedachtenis.

V: Voor hij de aarde verliet, was er een maaltijd,
net als vandaag.
Jezus sprak de gelijkenis van zijn leven
Hij brak brood als vlees en deelde wijn als bloed.
Tekenen van leven en van samen.

A: Wij delen brood en wijn,
omdat wij mens willen zijn van vlees en bloed
en omdat wij het leven willen delen met anderen. Amen.

Nodiging

Het teken dat Jezus naliet is een teken van verbond. Een teken waarmee we uitdrukken dat we concreet vorm willen geven aan dat wat Jezus ons leerde. Dat we er willen zijn voor anderen. Dat we de wereld eerlijk en oprecht willen laten zijn. Dat wordt uitgedrukt in het mee-delen in het teken van brood en wijn. Komt allen, wie je ook bent, waar je ook vandaan komt, welke achtergrond je ook hebt. In deze gemeenschap maken we geen onderscheid, want wat telt is onze gelijk gerichtheid om de talenten die je hebt gekregen in te zetten voor elkaar. Voel je dus heel welkom en kom maar. Alles staat klaar.

Breken en delen van brood en wijn

Lied: Moge ons voor waar verschijnen

Tekst Huub Oosterhuis; Muziek Tom Löwenthal

Gedachten bij het thema

Bij U mag iedereen zichzelf zijn.
bij U kán iedereen zichzelf zijn,
maar op Uw voorwaarde: Blijf bij elkaar.

Blijf allen één, naar eigen aard en inzicht.
want samen kunnen wij gestalte geven
aan Uw plan, Uw rijk van liefde.
Want dan pas zal de aanschijn van Uw aarde
zijn diepe glans van ooit herkrijgen.

Bewaar ons daartoe in Uw eenheid
en laat ins ijveren voor recht en vrede.
Laat ons elkaar verdragen
zonder onszelf te verliezen.
God, vriend,
laat ons onszelf zijn.
Geschapen naar Uw beeld.

Onze Vader

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.
En leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid.
Amen.

Activiteiten en informatie voor de komende periode

Lied: Die chaos schiep

H.Oosterhuis/A.Oomen

Slotwoorden en zegenbede

We zijn aan het einde gekomen van deze viering.
Bedankt voor jullie aanwezigheid. Ook iedereen die achter de schermen (of vóór de schermen) werk verrichtten, bedankt. Zonder elkaar kunnen we het immers niet.

Over goede voornemens en wensen: Drie wensen

Een visser vond in zijn net een koperen flesje met een loden stop. Hij opende de fles en voor hem verscheen een machtige geest die hem vertelde dat hij al zijn wensen kon vervullen. De bevrijde geest zei tegen de visser: 'Je mag drie wensen doen en die zal ik vervullen, wat is je eerste wens?'

De visser dacht diep na en zei toen: 'Ik wil dat je me de wijsheid schenkt om een juiste keuze te maken voor de twee resterende wensen.' 'Het is al gebeurd,' zei de geest, 'wat zijn je andere wensen?' De visser was even stil, toen zei hij 'dank je, ik heb verder geen wensen.'

Laten we zo meteen de wereld ingaan, maar niet voordat we gevraagd hebben om de onmisbare zegen.

Moge de Eeuwige u zegenen en u beschermen,
moge de Eeuwige het licht van zijn gelaat over u doen schijnen en u genadig zijn,
moge de Eeuwige u zijn gelaat toewenden en u vrede geven."

Allemaal een prachtig nieuw jaar gewenst, een mooie zondag en tot straks bij de koffie.